

UZGOJ ARAPSKOG KONJA U HRVATSKOJ**Nives Božić, A. Ivanković****Sažetak**

Počeci uzgoja arapskog konja u Hrvatskoj protežu se u sredinu proteklog tisućljeća. Premda brojnost ove populacije nije bila velika, neupitan je njen pozitivan učinak u oblikovanju pasmina konja ovoga područja. Zatvorenost višestoljetnog uzgoja arapskog konja čini ga zanimljivim i svjetskoj uzgojnoj organizaciji. Aktualne spoznaje pokazuju da populacija arapskog konja u Hrvatskoj broji oko 130 grla, unutar kojih je zastupljeno više starih i nekoliko novih linija i rodova. Utvrdili smo prosječne mjere za visinu grebena, obujam prsa i obujam cjevanice pastuha (146,99; 175,95; 18,40) i kobilica (146,52; 184,21; 17,89). Signifikantna različitost nekih linija utvrđena je u obujmu prsa, dok visina grebena i obujam cjevanice nisu signifikantno različiti. Kod rodova Hamadani i El Hafi utvrdili smo signifikantnu različitost u obujmu cjevanice. S obzirom na tjelesne parametre arapskih konja nekih bližih ergela, mjere visine grebena i obujma cjevanice imale su proteklih desetljeća negativan trend, za razliku od obujma prsa. Uzgoj arapskog konja u Hrvatskoj nužno je konsolidirati donošenjem primjerenog uzgojnog programa u suradnji s odgovarajućim institucijama, pristupom međunarodnom udruženju uzgajivača arapskog konja te promocijom ove pasmine kod nas takmičenjima i prezentacijama.

Ključne riječi: arapski konj, Hrvatska, struktura populacije, tjelesne mjere.

Povijest uzgoja arapskog konja

Arapski konj bitna je sastavnica nastanka mnogih pasmina konja. Ime je dobio po arapskim zemljama gdje se ti konji od davnine uzgajaju. Tisućljetni uzgoj arapskog konja, vođen s mnogo ljubavi i razumijevanja, postupno mu je davao savršen izgled i mnoga vrsna svojstva kao: dobru tjelesnu gradu, čvrstu

Rad je nastao u sklopu izrade diplomskog rada Nives Božić "Uzgoj arapskog konja u Hrvatskoj".

Nives Božić, dipl. inž. agr., 1 Svibnja 8, Vrbovsko; mr. sc. A. Ivanković, Zavod za specijalno stočarstvo, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Svetošimunska c. 25.

konstituciju, izdržljivost, skromnost, temperament, ljepotu i plemenitost. Jedna je od prvih pasmina, koja je nastala sustavnim selekcijskim radom čovjeka. U uzgoju arapskog konja velika se pažnja posvećivala porijeklu. Arapi nemaju pisane dokumente o porijeklu pojedinih konja ili linija jer je kod njih uobičajena usmena predaja podataka s generacije na generaciju, koja je vrlo vjerodostojna budući da oni nikada neće reći neistinu ili zatajiti istinu (Grković, 1932.).

Domovina arapskih konja je visoravan Neded, smještena u zapadnom dijelu Saudijske Arabije, na 1000m nadmorske visine. Posebni izvorni oblik arapskog konja nije ustanovljen. Witt (cit. Ogrizek i Hrasnica, 1952.) navodi da su u Arabiju pridolazili konji iz srednje Azije i Irana u tipu turkmenskih konja, iz kojih je u uvjetima sušne klime i oskudnog raslinja stvoren arapski konj. Uzgojno područje arapskih konja danas se prostire na Iran, Irak, Siriju i cijelu sjevernu Afriku. Arapski konj ima veliku uzgojnu vrijednost, te je poslužio za stvaranje velikog broja pasmina konja u Europi i Americi. Danas se povremeno koristi i kao meliorator različitih pasmina u svijetu.

Arapske konje nalazimo u mnogim zemljama Europe u kojima postoje stare ergele za njihov uzgoj. To se posebno odnosi na Poljsku (Janow Podlaski, Slawuta Michalow), Njemačku (Marbach), Mađarsku (Babolna), i Englesku (Crabbet Park). Svjetski poznato uzgajalište arapskog konja je El Zahra u Egiptu. Arapski konj je poznat po svojoj izdržljivosti te je neizostavan u takmičenjima u daljinskom jahanju. U nekim zemljama kao što su Poljska, Italija, Iran, Irak, Kuvajt, Egipat, popularne su galopske utrke arapskih konja, ponegdje i popularnije nego utrke engleskih punokrvnih konja (Kuvajt). Vrlo su atraktivna i takmičenja u ljepoti arapskih konja.

Povijest uzgoja arapskog konja u Hrvatskoj

Počeci uzgoja arapskih konja na tlu Hrvatske vezani su uz đakovačku ergelu, koju su bosansko-srijemski biskupi osnovali na svojim posjedima u Đakovu što su ih 1239. godine dobili na dar od ugarsko-hrvatskog kralja Kolomana (Romić, 1956.). Prvi pisani tragovi o arapskim konjima na đakovačkim biskupskim posjedima potječu iz 1374. Povodom vjenčanja bosanskog bana Tvrtka s bugarskom princezom Dorotejom u Đakovu, ban je darovao biskupu Petru deset arapskih kobila i jednog pastuha (Romić, 1956.).

Godinom osnutka Ergele smatra se 1506., kad se prvi puta spominje naziv "Ergela". Godine 1506. kad je biskupiju vodio biskup Mijo Keserić, u ergeli se nalazilo 90 arapskih konja. Biskup Đuro je 1524. povećao broj na 130 grla

(Romić, 1956.). On je sa svojih 300 konjanika pao u velikoj bitci na Mohačkom polju 1526., kada je ugarsko-hrvatska vojska poražena od turske vojske. Nakon tog poraza, đakovština postaje sastavnica Požeškog pašaluka a ergela s više od sto arapskih kobila postaje vlasništvo požeških paša, koji su osobito voljeli lijepe i dobre konje. Običaj je bio da kod svečanosti i priredbi uglednici jašu samo pastuhe, a ugled bi im rastao ili padao ovisno o kvaliteti pastuha koga su jahali. U višestoljetnom razdoblju turske dominacije arapski pastusi su postupno oplemenjivali domaći uzgoj konja.

Po odlasku turske vlasti 1706. godine, osiromašenu ergelu obnavlja biskup Đuro Patačić. Kupuje u Carigradu 18 arapskih kobila i osam pastuha, a njegov nasljednik, biskup Petar Bakić, 1719. u Egiptu kupuje još 30 arapskih kobila i 30 pastuha (Romić, 1956.). Njih je biskup platio s 30 jutara kvalitetne dvjestogodišnje hrastove šume. U ergeli se 1728. nalazilo 86 arapskih kobila, pet pastuha i 288 grla podmlatka, a izvan ergele još 170 jahaćih konja. Jahaći konji, uzgojeni u vlastitoj ergeli, bili su smješteni na Vitiki u blizini Đakova, gdje je postajala štala za 250 do 300 konja. Za vremena biskupa Čolnića, 1768. u ergeli se nalazila 61 arapska kobila, pet pastuha i 213 grla podmlatka. Godine 1786. ergelu pojačava s tri arapska pastuha, nabavljena u Carigradu.

Bježeći pred Napoleonom, 1806. u Đakovu se smješta lipička ergela i ostaje nešto više od godinu dana. Njenih 300 konja smješteno je na Vitiki, gdje su se nalazili biskupovi jahaći konji. Tad započinje uzgoj lipicanskih konja u đakovačkoj ergeli, koja je do tad, punih 300 godina izgajala arapske konje (Mandić, 1997.).

Ergela dobra biskupije Đakovačke doživljava procvat u doba biskupa Josipa Jurja Strossmayera (od 1855. do 1905.). U Alžiru 1860. godine za ergelu je kupljen arapski pastuh Murat, muhasti sivac, čime je u ergelu na samom početku unesena arapska krv (Romić, 1940.). U Mađarskoj 1874. godine biskup nabavlja punokrvnog arapskog pastuha El Demri. Od bitnih arapskih pastuha koji su korišteni u ergeli treba spomenuti pastuha 152 Anaze, tamnog sivca, oždrijebljenog 1885. u državnoj ergeli Babolna. Godine 1904. i 1905. u ergeli je opasivao vlastito uzgojen arapski pastuh Murat, crni sivac, no nije zapažen u uzgoju (Romić, 1940.).

Na prvoj gospodarskoj izložbi u Zagrebu 1864. godine, arapski pastuh Vranac, uzgojen u biskupovoj ergeli, dobio je prvu nagradu. Konji s ergele sudjelovali su i na izložbi u Beču 1866., gdje je biskupu dodijeljeno 15 dukata kao znak priznanja za koristan rad u konjogojstvu. Biskup je tih 15 dukata poklonio Gospodarskom društvu u Zagrebu, kako bi se kod nas uvele konjske utrke, a s tih 15 dukata nagradilo najbržeg konja hrvatskog seljaka ili bosanskog age odnosno bega. Za razvoj konjičkog športa biskup daruje zagrebačkom jahaćem društvu od 1866. do 1886. godine 100 forinti godišnje

kao nagradu za najbržeg konja (Romić, 1940.). Na velikoj jubilarnoj Gospodarsko-šumarskoj izložbi u Zagrebu 1891. godine, Strossmayer je izložio punokrvnog arapskog pastuha, arapsku kobilu, lipicansku kobilu i ždrebicu, te za njih dobio počasnu diplomu.

Poslije Strossmayerove smrti (1905.) nastaju teški dani za ergelu, jer ergelu vodi nametnuta privremena uprava koja, nemajući mnogo razumijevanja za uzgoj konja, rasprodaje veći dio vrednijih grla s ergele.

Ergela "Vrbik" nalazila se na području osječkog kotara, u blizini sela Laslova. Osnovao ju je Gustav Reisner, 1922. godine s dvije arapske kobile, Rebekom i Sarom, nabavljenima u ergeli Leopolda Pfeifera u Višnjevcima kraj Rume (Ilančić, 1975). Od tih dviju kobila potjecala su sva rasplodna grla te ergele. U ergeli su opasivali arapski državni pastusi i pastusi vlastitog uzgoja. Ergela je prestala radom 1947. godine.

Najveći utjecaj u ergeli imao je punokrvni pastuh Trajan (o: 1892 Amurath W.; m: Saida W.) iz Višnjevaca, zatim 781 Amurath Shagija 7 (o: 32 Amurath Shagija R.; m: 112 Fatinica VII) iz Goražda i 24 Lenkoran (o: 1891 Lenkoran; m: 1901 Aida) iz Slawute (Romić, 1948.). Pretežni dio ergele sačinjavalo je potomstvo kobile 1 Rebeka I, koja je živjela preko 25 godina i oždrebila više ždrebadi nego kobile 2 Sarah I. Rebekino potomstvo pokazalo se bolje nego Sarino, te je dominiralo u ergeli. Danas, nažalost, u Hrvatskoj nemamo potomaka s ergele Vrbik.

Ergela Inocenc-Dvor kraj Iloka osnovana je 1894. (Ilančić, 1975.) i djelovala je do 1946. Uzgojni rad započeo je arapskim punokrvnjakom Ernani i mađarskim kobilama koje su već imale u sebi arapske krvi. Godine 1902. nabavljeno je novih 11 punokrvnih arapskih kobila (Ilančić, 1975.). Rasplodni materijal se kasnije nadopunjavao uglavnom s ergele Vrbik i manjim dijelom bivše ergele Ilok, a nekoliko grla bilo je nepoznatog porijekla. Na bazi ovih grla formirano je sedam rodova koji su činili osnovu rada tijekom djelovanja ergele. Pastusi i kobile služili su samo za rasplod i nisu se iskorištavali u radu (Bartolović, 1952.).

Aktualno stanje uzgoja arapskih konja u Hrvatskoj

Podatci pokazuju da u Hrvatskoj imamo oko 130 arapskih konja različite dobi (godišnje izvješće HSSC-a, 1999.; vlastito istraživanje). Uzgajaju se u dvije ergele, Višnjica i Šargo, te kod privatnih uzgajivača diljem Hrvatske. Uzgoj arapskog konja u Hrvatskoj počiva pretežito na priplodnom materijalu koji potječe iz ergele Goražde.

Privatni uzgoj do 80-ih godina XX. stoljeća bio je zastupljen s pojedinačnim grlima koje su držali zaljubljenici u arapske konje i konjička društva koja su ih dobivala na poklon od ergela. Osamdesetih godina privatni uzgajivači kupuju veći broj grla koja se prodaju nakon godišnjih pregleda, uglavnom u ergeli Goražde. Većinom su to starije kvalitetne kobile, omice i pastusi. Devedesetih godina dolazi do značajne prodaje grla u ergeli Višnjica privatnim uzgajivačima. Zadnjih deset godina uvezeno je nekoliko punokrvnih arapskih konja iz Poljske (pastuh i 2 kobile), Australije (pastuh) i Tunisa (kobila).

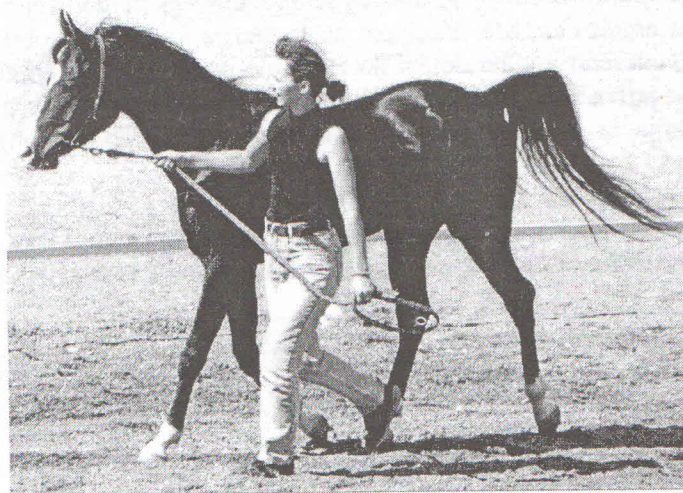
Tablica 1. - STRUKTURA POPULACIJE ARAPSKIH KONJA U HRVATSKOJ U 1999.

Table 1. - STRUCTURE OF THE POPULATION OF ARABIAN HORSE IN CROATIA IN 1999

Kategorija	Broj grla		
	Ergela Višnjica	Ergela Šargo	Zemaljski uzgoj
Pastusi	6	8	15
Muška ždrebac	2	1	6
Muška omad 1-2 god.	1	2	7
Muška omad 2-3 god.	-	1	7
Muška omad 3-4 god.	-	2	6
Kobile	10	4	23
Ženska ždrebac	1	-	6
Omice 1-2 god.	-	-	5
Omice 2-3 god.	-	6	4
Omice 3-4 god.	-	-	6
UKUPNO	20	24	85
SVEUKUPNO		129	

Premda je arapski konj svestrano uporabljiv, kod nas je preskromno iskorišten s obzirom na njegove kvalitete. Veliki nedostatak je to što nemamo organiziranog ispitivanja radne sposobnosti arapskog konja. Pojedini uzgajivači svoja grla ispituju na galopskim utrka koje organiziraju na hipodromima u Sinju, Polači i Zagrebu. Nažalost, dio uzgajivača i vlasnika ne pokazuju zanimanje za sudjelovanje na takvim priredbama. U dosadašnjim takmičenjima ni ergele nisu pokazale veće zanimanje. Godine 1996. i 1997. u ergeli Višnjica počelo se treningom pastuha za trke. Dva pastuha sudjelovala su u utrci organiziranoj u Zagrebu, ali se ubrzo odustalo od njih.

Slika 1. - ARAPSKI PASTUH "KINGS NIGHT 16 KUHALAN ZAID"
Picture 1. - THE ARABIAN STALLION 'KINGS NIGHT 16 KUHALAN ZAID'

Godine 1997. organizirano je daljinsko jahanje Kutina-Umag na kojem su sudjelovali arapski i anglo-arapski konji. Jahanje je trajalo sedam dana i prijeđeno je 500 km. Zanimljivo je zbog toga što je započelo u ravničarskom dijelu, zatim se išlo kroz Gorski Kotar i Primorje, a završilo se u zapadnom dijelu Istre. Prosječno, dnevno se prelazilo nešto više od 70 km. Samo je arapski pastuh Hawi ibn Hawi (o: Golden Crown; m: 516 El Hafī LXVI) oždrijebljen 1990. godine u Vrbovskom, prešao cijeli put.

Sadašnje ergele arapskih konja u Hrvatskoj

Ergela Višnjica locirana je pokraj Podravske Slatine. Uzgoj konja započeo je prije dvadesetak godina u okviru IPK Osijek. Rasplodni materijal nabavljen je s ergele Goražde (pastuh 187 Gazal VII-2, kobila 468 El Hafī XLII i kobila 509 Hamdani XIV). Slijedila je nabavka punokrvnog arapskog pastuha 77 Saabih, oždrijebljenog u njemačkoj ergeli Marbach, osnivača istoimene linije u Goraždu i Višnjici. U međuvremenu su iz Goražda nabavljene kobile 492 Kadina i 503 O'Bajan (izvješća redovnih godišnjih pregleda ergele Višnjica, 1995. - 1999.)

U ergeli su opasivali pastusi uzgojeni u drugim ergelama, vlastito uzgojeni i uvezeni. Do većeg utjecaja došao je pastuh 77 Saabih preko svog sina 22

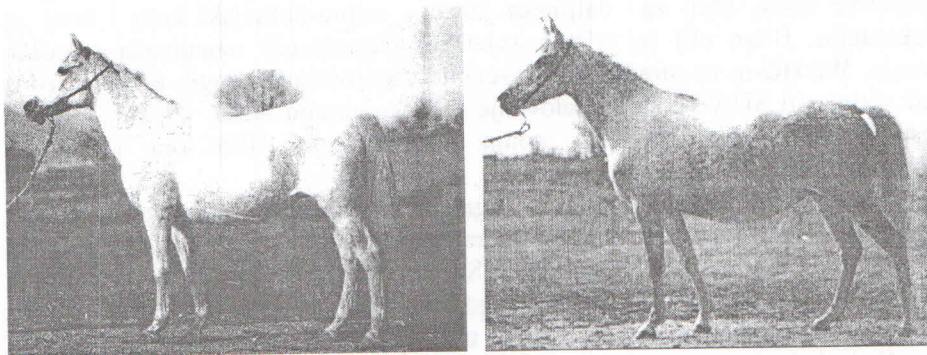
Saabih XIV-1, zatim arapski punokrvni pastuh Mabrouk, oždrijebljen u Egiptu te arapski pastuh 740 Kuhaylan Zaid IV, oždrijebljen u Karađorđevu.

Uzgojni ciljevi ergele usmjereni su proizvodnji i uzgoju konja visoko vrijednih kombinacija i vrhunske ljepote, pogodnih za ponudu na svjetskim tržištima. Rasplodnim materijalom s ergele nastoji se oplemeniti i zemaljska populacija arapskih konja. Jedan od ciljeva je proizvodnja i uzgoj grla za nacionalna i međunarodna takmičenja te uporaba arapskih konja za potrebe turizma i rekreacije. U uzgojnom radu ergele uočeno je više problema kao: nedostatak menadžmenta napasivanja, manjak većeg broja tvrdih ispusta, nedostatak stručnih kadrova za rad na ergeli u uzgoju, treniranju i uporabi ergelskih konja te nedovoljno prezentiranje ergele u javnosti.

Ergela Šargo je smještena u Čađavici, županiji Virovitičko-podravskoj. Osim arapskih konja, u ergeli se uzgajaju shagya arapi. Rasplodni materijal ergele uglavnom čine pastusi i kobile uzgojeni u ergeli Višnjica. Godine 1999. za pripust koristio se punokrvni arapski pastuh Zarka, uvezen iz Australije (izvješće redovnog godišnjeg pregleda ergele Šargo, 1999.)

Slika 2. - ARAPSKÉ KOBILE "534 EL HAFI LXXII" I "615 HAMDANI XXX"

Picture 2. - THE ARABIAN MARES '534 EL HAFI LXXII' AND '615 HAMDANI XXX'

Uzgojni ciljevi ergele usmjereni su povećanju kvalitete grla, testiranju upotrebne vrijednosti konja (rasplodne i radne), te putem Udruge uzgajivača arapskog konja ili samostalno, radu na genetskoj verifikaciji uzgoja i pristupu WAHO-u. U planu je postojéće kobile pripuštati pastusima iz novih raspoloživih linija te povećati broj rasplodnih kobila (tri do četiri) iz drugih uzgoja registriranih u WAHO-u. Želja je razvijanje suradnje s domaćim i stranim uzgajivačima arapskih konja i shagya arapa, te priprema i sudjelovanje u organizaciji utrka arapskih konja, izložbama i promociji ergele. Posebna

pažnja se posvećuje uzgoju shagya arapa, slijedeći trendove toga uzgoja u drugim zemljama (Mađarska, Njemačka, Švicarska, Austrija).

U ergeli Šargo javljaju se isti problemi kao i u ergeli Višnjica, ali izraženiji s obzirom na veći broj konja i pasminsko šarenilo. Veliki problem predstavljaju nedostatak ispusta, pašnjačkih površina te nedovoljan rad s konjima u smislu iskorištavanja njihove radne sposobnosti.

Zemaljski uzgoj arapskog konja u Hrvatskoj bio je do devedesetih godina XX stoljeća loše organiziran, prepušten pojedincima koji su držali jednu do dvije kobile, uglavnom nabavljene u ergelama Goražde i Višnjica. Već devedesetih godina dolazi do povezivanja i udruživanja uzgajatelja u udruge te razmjene iskustava i znanja kako u zemlji, tako i izvan nje. Uzgajatelji i vlasnici arapskih konja nalaze se u Istri, Primorju, Gorskom Kotaru, Dalmaciji, Lici, Moslavini, Zagorju, Podravini, Slavoniji. Udruženi su u Savez uzgajivača arapskih konja Hrvatske, SUAHA, koji je podijeljen u tri regije:

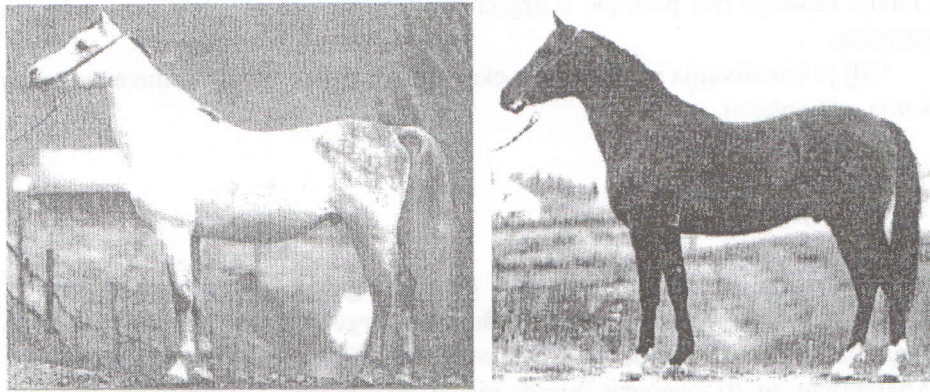
- I. Istra, Hrvatsko primorje, Dalmacija (morska)
- II. Gorski Kotar i Lika (brdska)
- III. Podravsko-slavonska (ravničarska)

Uzgojni cilj SUAHA-a je povećanje populacije i organizirani uzgoj arapskih konja u Hrvatskoj. U ovog plemenitog konja želi se postići visina grebena od 151 cm, a da ostane svestrano upotrebljiv kao oplemenjivač, trkaći konj za galopske utrke, konj za daljinska jahanja, vojno-policijski konj i konj za rekreaciju. Bitan cilj je pristup svjetskoj organizaciji uzgajivača arapskih konja, WAHO-u, te suradnja sa Savezima uzgajivača iz drugih država. Jedna od aktivnosti SUAHA-a je sudjelovanje u organiziranju utrka, izložbi, smotri i ostalih takmičenja arapskog konja. Suradnja sa HSSC-om i sličnim institucijama je neizostavna.

Tijekom djelovanja SUAHA-a organizirane su utrke arapskih konja u Zagrebu, Polači i Sinju, te konjički maratoni Kutina-Umag i Nin-Knin. Arapski konji su sudjelovali na izložbi konja u Sunji 1997. godine, te stočarskom sajmu u Bjelovaru 1996., 1997. i 1998. godine, gdje su privukli veliki interes posjetitelja. SUAHA je 1997. primljen u WAHO kao "promatrajući" član, što znači da još nisu ispunjeni preduvjeti za punopravno članstvo (opisne liste, porijeklo, krvne grupe, matična knjiga, popis uzgajivača i ergela).

U zemaljskom uzgoju djeluju iste linije i rodovi kao u ergelama Višnjica i Šargo. Nova linija koje nema u ergelama je linija Golden Crown. Osnivač linije je punokrvni arapski pastuh Golden Crown, uvezen u Sloveniju krajem osamdesetih, iz Iraka, gdje je prethodno ispitan na trkalištima. Njegovi sinovi (Hawi ibn Hawi, Mahtum ibn Hawi i Makuk ibn Hawi) i unuk (M'uzem ibn Hawi) testiraju se na trkalištima u Hrvatskoj, Sloveniji i Austriji, gdje su postigli zavidne rezultate.

Slika 3. - ARAPSKI PASTUSI "7 GAZAL 3" I "MAHTUM IBN HAWI"
Picture 3. – THE ARABIAN STALLIONS '7 GAZAL 3' AND 'MAHTUM IBN HAWI'

Godine 1996. u Hrvatsku je iz Australije uvezen arapski punokrvni pastuh Zarka (o: Malmsbury Saki; m: Sensahra Schaufel) oždrebljen 1993. Iste godine dolazi do značajnog uvoza iz Poljske, kad su uvezeni pastuh Dulbi (o: Biquet; m: Dulcynea) i dvije kobile Palestine i Carby. Oba pastuha značajna su zbog osvježavanja krvi arapske pasmine konja u Hrvatskoj. Punokrvni pastuh Zarka, uvezen iz Australije, pripada "tipu" arapskog konja koji se uzgajaju zbog ljepote i takmičenja isključivo u ljepoti. Punokrvni pastuh Dulbi, tipičan je predstavnik poljskog uzgoja arapskog punokrvnog konja, gdje se nad konjima provodi stroga selekcija, a ispituju se na galopskim utrkama.

Pravci i smjernice uzgoja arapskog konja u Hrvatskoj

Višestoljetni uzgoj arapskog konja u Hrvatskoj bio je relativno zatvoren i nije se znatno miješao s ostalim europskim uzgojima. Zbog toga naš arapski konj vrlo je zanimljiv za svjetsku uzgojnu organizaciju po linijama i fizičkim predispozicijama. Da bi mogli našeg arapskog konja ponuditi svjetskim uzgajivačima i ljubiteljima arapskih konja potrebno je:

- Na nivou Hrvatske stvoriti Savez ergela, udruga i uzgajivača u suradnji s HSSC-om, te tako osnovani Savez učlaniti u WAHO.
- Na temelju našeg uzgojnog programa i pravila WAHO-a organizirati uzgoj i priredbe gdje možemo prezentirati arapskog konja u Hrvatskoj.
- Putem školstva, seminara, tečajeva i praktičnog obučavanja u ergelama i klubovima stalno osposobljavati neophodno potrebne mlade kadrove da bi se uspješno mogli provesti postavljeni uzgojni ciljevi.

Temeljno načelo uzgoja arapskog konja, definirano u programu uzgoja konja u Hrvatskoj (grupa autora, 1998.), odredilo mu je uzgoj u čistoj krvi. Glavna funkcija ove pasmine u uzgojnom programu je oplemenjivanje drugih pasmina.

Cilj je istraživanja utvrditi neke eksterijerne odlike linija i rodova arapskog konja u Hrvatskoj.

Materijal i metode rada

Istraživanje je provedeno na 38 grla iz ergelskog i zemaljskog uzgoja. Mjerenje je obavljeno u ergeli Višnjica i ergeli Šargo, te kod privatnih uzgajivača Damira Volodera u Vrbovskom i Damira Maršanica u Jelenju. Analizirane su tri osnovne mjere: visina do grebena (Lydtinovim štapom), opseg prsa i opseg cjevanice (mjernom vrpcom).

Rezultati istraživanja i rasprava

Izmjereno je 20 pastuha (liniji Golden Crown pripadaju tri izmjerena pastuha, liniji Kuhaylan Zaid 6, liniji Saabih 6, liniji Mabrouk 3 i liniji Gazal 2 pastuha) i 18 kobila (rod Hamdani 10, rod EI Hafi 4 i rod Kadina 4). Izmjereni pastusi nisu bili u istoj kondiciji, jer kao što je već rečeno u ergelama se ne iskorištavaju u radu, već samo služe za rasplod, dok su pastusi kod privatnih uzgajivača bili u treningu.

Tablica 2. - OSNOVNE TJELESNE MJERE ARAPSKIH PASTUHA PO LINIJAMA (cm)

Table 2. - BASIC BODY MEASUREMENTS OF THE ARABIAN STALLIONS ACCORDING TO LINES (cm)

Linije	n	Visina grebena		Obujam prsa		Obujam cjevanice	
		Withers height		Chest circumfer.		Tibia circumfer.	
		\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s
Golden Crown	3	148,30	±2,30	179,6	±0,57	18,00	0
Saabih	6	145,25	±3,81	179,6	±2,73	18,66	±0,60
Mabrouk	3	148,50	±3,27	176,6	±6,65	18,66	±0,76
Kuhaylan Zaid	6	147,75	±3,22	173,3	±3,88	18,33	±0,81
Gazal	2	145,75	±4,60	166,5	±2,12	18,00	0
∅	20	146,99	±3,40	175,95	±3,28	18,40	±0,54

Uočljivo je da su uvezene linije Golden Crown i Mabrouk u grebenu više od preostalih triju linija, i bliže su poželjnoj visini grebena arapskog konja (151 cm). Razlike u visini grebena između linija nisu na signifikantnom nivou. Razlike linija obzirom na obujam prsa pokazale su signifikantnost. Tako su linije Mabrouk i Gazal s obzirom na obujam prsa statistički značajno različite ($P < 0.01$) od linija Golden Crown i Saabih, kao i linija Gazal spram linije Kuhaylan Zaid ($P < 0.05$). Ove razlike dijelom možemo pojasniti i različitim kondicijskim stanjem grla prilikom mjerenja. Obujam cjevanice nije znatno odstupao te je uočena samo signifikantna razlika linije Saabih naspram linija Golden Crown i Gazal ($P < 0.05$).

Znatan dio današnjeg rasplodnog materijala potječe s ergele Goražde, te je korisno osvrnuti se na ranije mjerene tjelesne pokazatelje arapskih konja, prikazane na tablici 3.

Tablica 3. - SREDNJE VRIJEDNOSTI TJELESNIH MJERA ARAPSKIH PASTUHA (cm)
Table 3. - AVERAGE VALUES OF BODY MEASUREMENTS OF THE ARABIAN STALLIONS (cm)

	Visina grebena	Obujam prsa	Obujam cjevanice
	Withers height	Chest circumference	Tibia circumference
Ergela 'Babolna' (Bilek *) ¹	147,3	165,00	18,50
Ergela 'Goražde' (Melecki *) ¹	148,0	170,00	18,50
Ergela 'Babolna' (Bilek *) ²	149,0	173,00	19,00
Ergela 'Goražde' (Melecki *) ²	150,0	172,00	18,50
Bartolović, 1952.	155,6	176,66	18,33

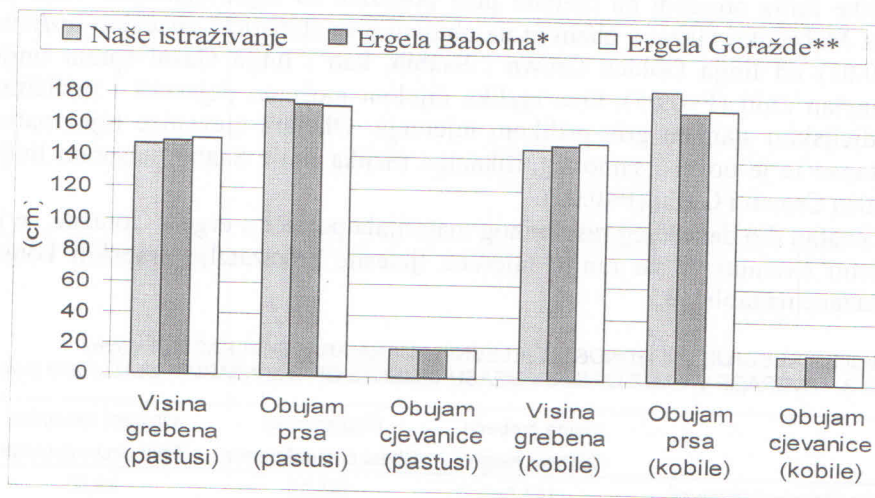
* cit. Ogrizek i Hrasnica, 1952.; ¹ - originalna arapska grla; ² - punokrvna arapska grla

Uočili smo da je, s obzirom na ranije iznesene podatke s ergele Goražde, došlo do smanjenja u pogledu visine grebena i obujma cjevanice. Veći obujam prsa dijelom možemo objasniti i boljom kondicijom grla u sadašnjem uzgoju. Stoga možemo zaključiti da trend u uzgoju arapskog konja u Hrvatskoj zadnjih desetljeća nije bio najpovoljniji.

Tablica 4. - OSNOVNE TJELESNE MJERE ARAPSKIH KOBILA PO RODOVIMA (cm)
Table 4. - BASIC BODY MEASUREMENTS OF THE ARABIAN MARES ACCORDING TO LINEAGE (cm)

Rodovi	n	Visina grebena		Obujam prsa		Obujam cjevanice	
		\bar{x}	s	\bar{x}	s	\bar{x}	s
Hamadani	10	147,05	±3,01	187,7	±7,73	18,10	±0,52
El Hafi	4	147,00	±3,50	177,7	±11,10	17,37	±0,48
Kadina	4	144,75	±3,52	182,0	±9,20	17,87	±0,63
∅	18	146,52	±3,23	184,21	±8,81	17,89	±0,54

Grafikon 1. - TJELESNE MJERE PASTUHA I KOBILA ARAPSKOG PASMINE KONJA
 Graph 1. - BODY MEASUREMENTS OF STALLIONS AND MARES OF THE ARABIAN HORSE BREED

Analizom mjera rodova kobila nismo utvrdili veće različitosti. Signifikantnu različitost ($P < 0.05$) utvrdili smo za obujam cjevanice između rodova Hamadani i El Hafi.

Tablica 5. - SREDNJE VRIJEDNOSTI TJELESNIH MJERA ARAPSKIH KOBILA (cm)
 Table 5. - AVERAGE VALUES OF BODY MEASUREMENTS OF THE ARABIAN MARES (cm)

	Visina grebena Wither height	Obujam prsa Chest circumference	Obujam cjevanice Tibia circumference
Ergela 'Babolna' (Bilek *) ¹	148,60	171,10	18,30
Ergela 'Goražde' (Melecki *) ¹	142,00	170,00	18,50
Ergela 'Babolna' (Bilek *) ²	149,00	171,00	19,00
Ergela 'Goražde' (Melecki *) ²	150,00	172,00	18,50
Ergela 'Vrbik' (Romić, 1948.)	149,13	174,36	18,45
Bartolović, 1952.	157,23	174,74	18,11

* cit. Ogrizek i Hrasnica, 1952.; ¹ - originalna arapska grla; ² - punokrvna arapska grla

S obzirom na podatke o tjelesnim mjerama arapskih kobila, iznesenim na tablici 5, uočavamo da izmjerene kobile u Hrvatskoj imaju manju visinu grebena i obujam cjevanice a veći obujam prsa.

Zaključci

Premda je populacija arapskih konja u Hrvatskoj mala (oko 130 konja različitih kategorija), radi svojih osobitosti interesantna je domaćem i inozemnom uzgoju.

Pastusi su zastupljeni s dvije stare linije (Gazal, Kuhaylan Zaid), tri linije novijeg datuma (Saabih, Mabrouk, Golden Crown) i dvije linije (Zarka i Dulbi) koje su u razvoju, pošto su tek prije nekoliko godina uvezene u Hrvatsku.

Kobile su zastupljene s pet starih rodova (El Hafi, Hamdani, Kadina, O'bayan i Fekhra) od kojih su neki nastali prije 100 godina.

Veće različitosti linija i rodova, s obzirom na visinu grebena i obujam cjevanice nisu uočene. Signifikantne razlike obujma prsa linija dijelom su uvjetovane različitom kondicijom konja, dočim ta razlika u rodova nije uočena.

Uzgojni program za arapsku pasminu nije donesen. Arapski konj premalo se pokazuje i koristi, premalo se iskorištavaju njegove mogućnosti. Krajnje je vrijeme da se udruže ergele i privatni uzgajivači i donesu uzgojni program za arapskog konja, jer samo takvom suradnjom moguće je postići željeni uzgojni cilj.

REFERENCES

1. Bartolović, T. (1952): O razvitku arapske ždrebadi u prvoj godini života. Veterinaria, 1, (8-10): 752-761.
2. Grković, M. (1932): Naš arapski konj. Veterinarski arhiv, 1(9-12): 379-417.
3. Grupa autora (1998): Program uzgoja konja u Hrvatskoj sa stručnim uputama za provedbu. Hrvatski stočarsko selekcijski centar, Zagreb.
4. Ilančić, D. (1975): Nekadašnje ergele Slavonije i Srijema. Orbis, Zagreb.
5. Mandić, I. (1997): Matična knjiga lipicanskih konja ergele Đakovo: 1855.-1997., PIK Đakovo i Poljoprivredni fakultet Sveučilišta u Osijeku.
6. Ogrizek, A., Hrasnica, F. (1952): Specijalno stočarstvo, I dio - Uzgoj konja. Poljoprivredni nakladni zavod, Zagreb, 1952.
7. Romić, S. (1940): Ergela dobra biskupije đakovačke. Veterinarski arhiv, 10(11), 567-607.
8. Romić, S. (1948): Ergela Vrbik. Veterinarski arhiv, 18(9-10): 197-237.
9. Romić, S. (1956): Konjogojstvo u Hrvatskoj kroz posljednjih 200 godina. Stočarski list, 12: 1-3.
10. Redovni godišnji pregled ergela Republike Hrvatske: Ergela Višnjica. 1995. - 1999.
11. Redovni godišnji pregled ergela Republike Hrvatske: Ergela Šargo. 1999.
12. Uzgojno selekcijski rad u stočarstvu Republike Hrvatske - Konjogojstvo. Godišnja izvješća, Hrvatski stočarsko selekcijski centar, razna godišta, Zagreb

THE ARAB HORSE BREEDING IN CROATIA

Summary

The beginnings of the Arab horse breeding in Croatia go back to the middle of the previous millennium. Although the number of the population was not big, it certainly had a big effect in forming the horse breeds of this area. The closed quality of the centuries-old Arab horse breeding makes it interesting in the world breeding organisation. At the moment, the Arab horse population in Croatia is about 130 heads with several old and some new lines and lineages. Average measurements for withers height, bust and the long bone measurements of a mare and a stallion have been determined. A significant difference in some lines has been determined in bust measurements, while the withers height and long bone measurements have not been significantly different. In lineages Hamadani and El Hafi a significant difference has been determined in the long bone measurements. Due to body parameters of the Arab horses of some nearer stud-farms, in last decades there was a negative trend in withers height measurements and the long bone measurement while it was not the case for the bust measurement. The Arab horse breeding in Croatia has to be consolidated, by introducing an adequate breeding programme in co-operation with relevant institutions, joining the international association of the Arab horse breeders and the promotion of this breed in Croatia in competitions and presentations.

Key words: Arab horse, Croatia, population structure, body measurements.

Primljeno: 15. 1. 2001.